

*Б.І. Шуневич, д-р пед. наук, професор
(Львівський державний університет безпеки життєдіяльності)*

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Проведено аналіз стану популяризації дистанційного навчання (ДН) у вітчизняних навчальних закладах і, зокрема, у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності за допомогою друкованих видань (монографій, збірників наукових праць, посібників, журналів, матеріалів конференцій), захищених дисертаційних досліджень, засобів масової інформації (радіо, телебачення, газети).

Виявлено, що поки що мало популяризуються переваги і недоліки дистанційного навчання засобами масової інформації.

На думку автора, популяризація нової форми навчання є однією із основних складових в організації ДН у нашій країні.

Ключові слова: складова організації дистанційного навчання, популяризація нових форм навчання

Постановка проблеми. Дослідження стосовно впровадження дистанційної освіти за кордоном показали, що вона може повноцінно розвиватися за наявності принаймні таких складових частин: 1) нормативно-правової бази; 2) контингенту студентів; 3) кваліфікованих викладачів; 4) навчальних матеріалів; 5) освітніх закладів, які організовують дистанційне навчання (ДН); 6) відповідної матеріально-технічної бази в студента, викладача і навчального закладу; 7) високошвидкісних ліній зв'язку; 8) фінансово-економічної бази ДН; 9) маркетингових досліджень дистанційного навчання; 10) теоретичних розробок із цієї тематики; 11) популяризації ДН за допомогою друкованих видань (монографій, збірників наукових праць, посібників, журналів, матеріалів конференцій), засобів масової інформації (радіо, телебачення, газети) [1, 98] та ін.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Більшість складових організації дистанційного навчання в Україні описано в посібнику [1, 97-121], статті [2, 231-240].

Мета статті – провести аналіз шляхів популяризації дистанційного навчання у вітчизняних навчальних закладах, а також на прикладі Львівського державного університету безпеки життєдіяльності.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо детальніше можливості популяризації дистанційного навчання у навчальних закладах України за допомогою друкованих видань (монографій, збірників наукових праць, посібників, журналів, матеріалів конференцій), захищених дисертаційних досліджень, засобів масової інформації (радіо, телебачення, газети).

До публікацій із ДН українських науковців у вітчизняних і зарубіжних виданнях належать, наприклад, монографії Г. Козлакової «Інформаційно-програмне забезпечення дистанційної освіти: зарубіжний і вітчизняний досвід» і П. Федорука «Система дистанційного навчання та контролю знань на базі Інтернет-технологій (на прикладі медичних вузів)», книгу В. Кушера «Концептуальні засади дистанційної освіти українців зарубіжжя», спільну наукову працю В. Гриценка, С. Кудрявцевої, В. Колос і О. Веренич «Дистанційне навчання: теорія і практика», методичний посібник П. Дмитренка і Ю. Пасічника «Дистанційна освіта», навчальні посібники «Дистанційне навчання: Умови застосування. Дистанційний курс», «Дистанційний навчальний процес», укладені науковцями Проблемної лабораторії дистанційного навчання Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», методичний посібник для авторів дистанційних курсів О. Гороховського «Методичні аспекти створення навчальної літератури для дистанційного навчання», навчально-методичний посібник В. Ясулайтиса «Дистанційне навчання», монографію «Дистанційне навчання у вищій школі» і

докторську дисертацію П. Стефаненка «Теоретичні і методичні основи дистанційного навчання у вищій школі», кандидатські дисертації О. Собаєвої «Активізація пізнавальної діяльності студентів в умовах дистанційного навчання», Т. Койчевої «Підготовка майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей як тьюторів для системи дистанційної освіти», А. Мушака «Комп'ютерне моделювання процесів дистанційного навчання в Інтернет-технологіях», О. Хмель «Дидактичні умови організацій дистанційного навчання студентів фізико-математичних факультетів педагогічних університетів», Є. Владимирської «Науково-методичне забезпечення якості дистанційного навчання у технічному університеті» [3, 59-61].

Згадані вище наукові видання, дисертаційні дослідження цікавлять професорсько-викладацький персонал вітчизняних навчальних закладів, працівників науково-дослідних інститутів, а отже, ці матеріали служать для популяризації інформації про нову форму навчання в їхньому середовищі. Така ж цільова аудиторія публікації статей у наукових збірниках і тез доповідей у матеріалах конференцій, семінарів, роботи майстер-класів, Зимових і Літніх шкіл.

Як показав аналіз ранніх статей (1996-2000 рр.) стосовно нової форми навчання, то в них мова йшла в основному лише про плани розвитку ДН у нашій країні на фоні інших країн СНД, тільки в Україні чи окремих регіонах, у конкретних навчальних закладах, а також про зарубіжний досвід і перспективи його впровадження у нашій країні, перші досягнення у цій сфері на рівні навчальних закладів, організацій при укладанні навчальних матеріалів, програмного забезпечення для ДН та ін.; з 2000 р. у більшості випадків розглядаються проблеми, що стосуються теорії і практики впровадження інноваційних технологій у навчальний процес вищих і середніх навчальних закладів та інші [3, 58].

Проблеми організації ДН в Україні найбільше описано науковцями дистанційних центрів тих вищих навчальних закладів і організацій, які вже запровадили в себе повноцінне дистанційне навчання чи його елементи, пропонують дистанційно другу вищу освіту, наприклад, Сумський державний університет, Хмельницький національний університет, Український інститут інформаційних технологій в освіті, Національний технічний університет „ХПІ”, Українська система дистанційного навчання, МННЦ, Національна академія державного управління при Президентові України.

В Україні поки що немає спеціалізованого друкованого журналу, присвяченого розвитку ДН в Україні, подібного до згаданих вище зарубіжних журналів, наприклад, канадського „Journal of Distance Education”, іспанського „Revista Iberoamericana de Educacion Superior a Distancia” або російського „Открытое образование”. Тому статті публікуються майже в усіх вітчизняних журналах, наприклад, поодинокі публікації на цю тематику, що стосуються термінології ДН, можна знайти у філологічних журналах: „Проблеми української термінології”, перспективи розвитку ДН в Україні і за кордоном – майже в усіх журналах, проблеми дистанційне викладання іноземних мов у виданнях „Іноземні мови”, „Новий колегіум”, „Проблеми освіти” та ін. Надію на те, що друкований журнал із проблем відкритого і ДН в Україні все-таки буде видаватися, вселяють три опублікованих номери „Вісника академії дистанційної освіти”. Але, поки що, найбільш концентровано інформацію про проблеми ДН в Україні, доробки у цьому напрямі можна знайти у матеріалах вітчизняних, а також міжнародних конференцій, які проводяться в Україні, наприклад, у Ялті, Вінниці, Харкові, Києві та за кордоном.

Велике значення для популяризації ДН в Україні мають навчальні семінари при Українському інституті інформаційних технологій в освіті, що організував підготовку координаторів дистанційного навчання, системних адміністраторів та розробників дистанційних курсів. З такою ж метою проводяться майстер-класи, Зимові і Літні школи Проблемною лабораторією дистанційного навчання Національного технічного університету „Харківський політехнічний інститут” на базі свого університету, Національної академії державного управління при Президентові України, Інституту українознавства.

На нашу думку, у нашій країні мало уваги приділяється популяризації впровадження дистанційного навчання засобами масової інформації (радіо, телебачення, газети) та іншими

джерелами. Цільовою аудиторією цих джерел інформації є потенційні українські та зарубіжні студенти, які могли б отримати освіти за допомогою нової форми навчання в українській середній і вищій школі, у яких уже організовано дистанційне навчання. Відсутність такої інформації про можливості дистанційного навчання в українських ВНЗ, наприклад, у Сумському державному університеті, Хмельницькому національному університеті заповнюється інформацією про подібні можливості навчання в низькопробних філіях зарубіжних, наприклад, російських (Сучасний гуманітарний університет та ін.) навчальних закладах.

Що стосується популяризації ДН у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності, то викладачами університету захищено докторську дисертацію «Розвиток дистанційного навчання у вищій школі країн Європи та Північної Америки» [3], видано монографію «Дистанційне навчання в системі вищої освіти Європи та Північної Америки» [4], посібники «Конспект лекцій до курсу „Теорія і практика укладання дистанційних курсів”» [5], «Теоретичні основи дистанційного навчання» [1], колективом авторів (М. Козяр, О. Зачко, Т. Рак) опубліковано посібник «Віртуальний університет» [6] та інші.

У дисертації та монографії проаналізовано зарубіжні теорії дистанційного навчання, історію його розвитку, обґрунтовано термінологію з цієї тематики, досліджено класифікації моделей організації нової форми навчання за кордоном і в Україні; запропоновано інтегровану схему класифікацій моделей дистанційного навчання, розглянуто питання економіки і маркетингу ДН. Крім цього, наведено порівняльний аналіз зарубіжних і вітчизняних віртуальних навчальних середовищ, які часто використовуються при організації ДН в Північній Америці та Європі, й, зокрема, в Україні, запропоновано авторську модель дистанційного курсу з іноземних мов для студентів немовних спеціальностей і в тому числі людей із вадами зору.

У навчально-методичному посібнику „Укладання дистанційних курсів на віртуальному навчальному середовищі ILIAS” [7] коротко описано послідовність укладання дистанційного курсу у віртуальному навчальному середовищі ILIAS. Крім того, представлено ключові терміни з ДН та їх визначення, офіційні документи та організаційні заходи, які сприяють розвитку нової форми навчання в Україні, його основні центри в системі вищої освіти України і, зокрема, у м. Львові, а також проведено аналіз вітчизняних дистанційних курсів, розглянуто їх структуру на прикладі курсу з англійської мови, описано вимоги до апаратного і програмного забезпечення, необхідного під час дистанційного й комбінованого навчання та запропоновано ряд рекомендацій для розробників дистанційних курсів.

Для ознайомлення викладачів, курсантів і студентів нашого та інших навчальних закладів з роботою у ВНС Moodle, колективом авторів нашого університету підготовлено та опубліковано навчально-методичний посібник „Віртуальний університет” [5]. У посібнику розглянуто методику створення електронних навчальних курсів та інші засоби віртуального навчального середовища Moodle, які дають змогу розширити методичні можливості електронних навчальних курсів. Наведено короткий опис створення Веб-ресурсів засобами редактора DreamWeaver MX. Ще один посібник розробив колектив науковців Національного університету «Львівська політехніка», щоб допомогти викладачам університету в створенні ДК. Під час практичних занять цих двох посібників було достатньо, щоб зрозуміти призначення інструментарію ВНС під час укладання дистанційного курсу. Для того щоб прискорити укладання матеріалів курсу з англійської мови курсантами і викладачами кафедри іноземних мов та технічного перекладу, які вже мають досвід укладання ДК у віртуальному навчальному середовищі ILIAS і Moodle, було запропоновано створити додаткове методичне забезпечення для практичних занять з цієї дисципліни. У результаті спільної праці курсантів і викладачів розроблено окремо методичні вказівки для укладання текстового матеріалу курсу, окремо для звукових і відеофайлів [6].

В університеті проведено вже третю міжнародну конференцію «Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи» і п'яту міжнародну конференцію «Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання

чужоземних мов у вищих навчальних закладах», у якій три із п'яти секцій присвячені використанню інноваційних технологій під час викладання іноземних мов у середніх і вищих навчальних закладах України, а також організовано щомісячний міжуніверситетський семінар на базі нашого університету «Дистанційне навчання в системі вищої освіти України».

Новини про впровадження ДН у нашому навчальному закладі, в Україні висвітлюються у Віснику Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, в університетській газеті «Галицькі вогнеборці» [9], на Веб-сторінці університету та за допомогою телепрограми «Вектор безпеки» [10].

Зрозуміти всі тонкощі дистанційного навчання дають можливість відкриті заняття, які проводять викладачі університету в аудіо- і відеорежимах [10].

Перспективним, на нашу думку, є також включення до навчальних програм курсантів і студентів магістерського рівня лекцій з теорії укладання дистанційних курсів та виконання практичних робіт, під час яких є можливість створити власний ДК, що проводяться у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності з 2009-2010 навчального року.

Висновки. В Україні захищено багато дисертаційних досліджень, опубліковано ряд монографій, наукових збірників, матеріалів конференцій, семінарів, які допомагають викладачам і студентам краще ознайомитися з різними аспектами ДН.

У нашій країні відносно мало популяризуються переваги і недоліки дистанційного навчання засобами масової інформації. З цього користають зарубіжні ВНЗ, переманюючи до себе українських студентів, які мають потребу і можливість навчатися дистанційно.

У Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності розроблено понад 60 дистанційних курсів з різних дисциплін, активно впроваджуються елементи ДН і використовуються всі можливі засоби для його популяризації.

Запропоновані лекційні курси і методичне забезпечення для практичних занять із дисципліни «Теоретичні основи дистанційного навчання» сприяють прискоренню процесу популяризації ДН в Україні.

Література:

1. **Шуневич Б.** Теоретичні основи дистанційного навчання: Навч. посібник, 2-е вид., доповнене / Б.Шуневич. – Львів: Вид-во ЛДУ БЖД, 2009. – 200 с.
2. **Шуневич Б.** Тенденції розвитку складових частин організації дистанційного навчання // Інформаційні системи та мережі: Зб. наук. праць: Вісник Національного університету „Львівська політехніка”. – 2009. – № 653. – С. 231–240.
3. **Шуневич Б.І.** Розвиток дистанційного навчання у вищій школі країн Європи та Північної Америки. Дис. ... докт. пед. наук: 13.00.01 / Ін-т вищої освіти АПН України. – К., 2008. – 509 с.
4. **Шуневич Б.** Дистанційне навчання в системі вищої освіти Європи та Північної Америки. Монографія. – Київ: КНУ, 2005. – 365 с.
5. **Шуневич Б.** Конспект лекцій до курсу „Теорія і практика укладання дистанційних курсів”. – Л.: Вид-во УАД. – 2005. – 128 с.
6. **Віртуальний університет:** Навч.-метод. посібник / М. Козяр, О. Зачко, Т. Рак. – Львів: Львів. Держ. ун-т безпеки життєдіяльності, 2009. – 168 с.
7. **Шуневич Б., Кахович А.** Укладання дистанційних курсів на віртуальному навчальному середовищі ILIAS: Навчально-методичний посібник для викладачів вищих навчальних закладів. – Львів: Видавн. центр ЛІПБ, 2005. – 70 с.
8. **Шуневич Б.** Методичне забезпечення для практичних занять з дисципліни «Теорія і практика дистанційного навчання» // Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні: Збірник матеріалів V міжвузівської науково-технічної конференції науково-педагогічних працівників, м. Львів, 31 квітня 2010. – Львів: Вид. відділ Інституту підприємництва і прогресивних технологій, 2010. – С. 303-304.

9. **Шуневич Б.** Дистанційне навчання – вимога сьогодення // Галицькі вогнеборці: Газета Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, лютий 2010 р. – № 2 (71). – С. 3.

10. **Державний** університет безпеки життєдіяльності. – Режим доступу до Веб-сторінки: www.ubgd.lviv.ua. – Заголовок з екрана, 2013.

Б.И. Шуневич

ПОПУЛЯРИЗАЦИЯ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ УКРАИНЫ

В статье проведён анализ состояния популяризации дистанционного обучения (ДО) в отечественных учебных заведениях и, в частности, во Львовском государственном университете безопасности жизнедеятельности при помощи печатных изданий (монографий, сборников научных трудов, пособий, журналов, материалов конференций), защищенных диссертационных исследований, средств массовой информации (радио, телевидение, газеты).

Выявлено, что пока что мало популяризируются преимущества и недостатки дистанционного обучения средствами массовой информации.

По мнению автора, популяризация новой формы обучения является одной из основных составляющих во время организации ДО в нашей стране.

Ключевые слова: составляющая организации дистанционного обучения, популяризация новых форм обучения.

B.I. Shunevych

POPULARIZATION OF DISTANCE LEARNING AT EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE

The article deals with the analysis of distance learning (DL) popularization state at home educational establishments and, especially, at Lviv State University of Life Safety by means of printed publications (monographies, scientific works collections, textbooks, journals, conference proceedings), defended dissertation investigations, means of mass information (radio, television, newspapers).

Distance learning advantages and disadvantages appeared to popularize little by means of mass information.

From the point of the author's view, popularization of the new learning form is one of the main components for organization of DL in our country.

Keywords: a component of distance learning organization, popularization of new forms of learning

